

Klara ČAVAR

VJERA I SAKRAMENT ŽENIDBE*

Sažetak

U današnje vrijeme čini se kao da je sakramentalna vrijednost ženidbe na neki način obezvrijedena od zaručnika i kao da joj se ne daje pravo značenje, te da zaručnici čak pokazuju, na neki način, protivljenje sakramentalnom dostojanstvu ženidbe.

Članak je posvećen pitanju vjere i nakane te ulozi koju one imaju za valjano slavljenje sakramenta ženidbe. Njegov prvi dio bavi se pitanjem nužnosti vjere za sakrament ženidbe, promatrajući vjeru zaručnika bilo kao djelitelja bilo kao primatelja sakramenta. Pokušalo se također pojasniti odnos vjere i nakane, unutar kojeg su se razvila različita i raznovrsna mišljenja vezana uz pitanje koje iz toga odnosa proizlazi, odnosno, je li neophodna i kakva treba biti nakana za valjano slavljenje sakramenta ženidbe.

U današnje vrijeme čini se kao da je sakramentalna vrijednost ženidbe na neki način obezvrijedena od zaručnika i kao da joj se ne daje pravo značenje, ta da zaručnici čak pokazuju, na neki način, protivljenje sakramentalnom dostojanstvu ženidbe.

Svrha ovog članka jest istražiti ulogu koju vjera i nakana imaju za valjano slavljenje sakramenta ženidbe. Slijedeći norme Međunarodne teološke komisije, treba naglasiti da su nakana i vjera dvije različite realnosti koje ne mogu biti poistovječene ali su i dvije realnosti koje ne mogu biti ni posve odvojene jedna od druge.¹

* Predavanje održano 18. listopada 2004. na Vrhbosanskoj katoličkoj teologiji prigodom proslave Dana Teologije.

¹ Usp. COMMISSIONE TEOLOGICA INTERNAZIONALE, "Proposizioni su alcune questioni dottrinali riguardanti il matrimonio cristiano", n. 2.3, u: *Enchiridion Vaticanum*, VI., str. 492.

I. Važnost vjere za valjano slavljenje sakramenta ženidbe

Problematika vezana za odnos vjere i sakramenta ženidbe vrlo je kompleksna te nije lako odgovoriti je li vjera neophodna za valjano slavljenje sakramenta ženidbe. Proučavajući različite autore koji se bave ovom problematikom, može se vidjeti kako većina njih drži da pomanjkanje vjere izravno ne utječe na valjanost sakramenta ženidbe,² samo manji broj drži vjeru neophodnom za valjanost.³ Imajući uvijek u vidu svojstvenosti sakramenta ženidbe, to je sakrament zbilje koja postoji već u redu stvaranja, on je bračni ugovor koji je ustanovio Stvoritelj⁴ a zaručnici su u isto vrijeme i djelatelji i primatelji sakramenta ženidbe,⁵ potrebno je, što se tiče pitanja vjere i njezinog utjecaja na valjanost sakramenta, napraviti usporedbu između ženidbe i drugih sakramenata.

² Usp. C. BURKE, "La sacramentalità del matrimonio: riflessioni teologiche", u: *Apollinaris*, 66 (1993) 315-338; ISTI, "La sacramentalità del matrimonio: riflessioni canoniche", u: *Sacramentalità e validità del matrimonio nella giurisprudenza del Tribunale della Rota Romana*, Studi giuridici 36, Città del Vaticano 1995., str. 139-156; O. FUMAGALLI CARULLI, "La dimensione spirituale del matrimonio e la sua traduzione giuridica", u: *Jus*, 27 (1980) br. 1-2, 27-50; A. STANKIEWICZ, *De iurisprudentia recentiore circa simulationem totalem et partialem*, Roma 1996.; F. Bersini, "I cattolici non credenti e il sacramento del matrimonio", u: *La Civiltà Cattolica*, 127 (1976) IV, 547-566; E. CORECO, "L'inseparabilità tra contratto matrimoniale e sacramento alla luce del principio scolastico 'gratia perficit non destruit naturam'", u: *Communio* (tal. izd.), br. 16 i 17 (1974), 1010 (28)-1023 (41); 1108 (30)-1129 (51); U. NAVARRETE, "Matrimonio cristiano e sacramento", u: *Amore e stabilità nel matrimonio*, Roma 1976., str. 55-75; ISTI, "Diritto fondamentale al matrimonio e al sacramento", u: *Quaderni di diritto ecclesiale*, 1 (1988), 72-78.; C. ROCCHETTA, *Il sacramento della coppia*, Bologna 1997.; M. MINGARDI, *L'esclusione della dignità sacramentale dal consenso matrimoniale*, Roma 1997.

³ Usp. C. GULLO, "L'esclusione della sacramentalità nel matrimonio dei battezzati non credenti", u: *Diritto di famiglia e delle persone*, 17 (1988), 729-758; J. M. SERRANO RUIZ, "L'ispirazione conciliare nei principi generali del matrimonio canonico", u: *Matrimonio canonico fra tradizione e rinnovamento*, Bologna 1991.; P. A. BONNET, "L'errore di diritto sulle proprietà essenziali e sulla sacramentalità", u: *Error determinans voluntatem (can. 1099)*, Studi giuridici 35, Città del Vaticano 1995., str. 23-64; G. DI MATTIA, "Areligiosità dei battezzati e forma canonica del matrimonio", u: *Archivio giuridico "Filippo Serafini"*, 183 (1972), 163-188; J.-M. TILLARD, "A proposito dell'intenzione del ministro e del soggetto dei sacramenti", u: *Concilium* (tal. izd.), 4 (1968), 131-147; D. FALTIN, "L'esclusione della sacramentalità del matrimonio, con particolare riferimento al matrimonio dei battezzati non credenti", u: *La simulazione del consenso matrimoniale canonico*, Studi giuridici 22, Città del Vaticano 1990., str. 57-94.

⁴ Usp. IVAN PAVAO II., Apostolska pobudnica *Familiaris consortio*, br. 68.

⁵ Usp. J. M. SERRANO RUIZ, "L'ispirazione conciliare nei principi generali del matrimonio canonico", str. 53.

I.1. Vjera vezana uz djelitelja sakramenta

Promatramo li ulogu djelitelja sakramenta, mišljenje je da za valjano dijeljenje sakramenta nije neophodna osobna vjera, također nije potrebno da djelitelj pripada Katoličkoj Crkvi, niti da ima vjeru u sakramente, a također se ne traži da bude u stanju milosti. Vjerska je istina da valjano mogu krstiti i krivovjerci. Također svećenik pravilno zaređen, iako je šizmatik ili krivovjerac, može valjano posvetiti euharistiju a također biskup, pravilno posvećen, može valjano podijeliti redove.⁶ Dakle, ako ovo opće mišljenje primijenimo na sakrament ženidbe, moglo bi se reći da zaručnici slave valjano sakrament ženidbe kad imaju ispravnu nakanu i prihvaćaju ženidbu s njezinim bitnim svojstvima.⁷

Čini se jasnim da Crkva, iako ne drži neophodnom vjeru djelitelja sakramenta,⁸ za valjano dijeljenje sakramenata, od djelitelja traži nakanu "činiti ono što Crkva kani činiti". Ova nakana čini se dovoljnom jer djelitelj sakramenta djeluje u osobi cijele Crkve, dakle vjera Crkve nadopunjuje djeliteljevu⁹ kada je nema ili kada je manjkava. Iz rečenog je vidljivo da zaručnici u ulozi djelitelja sakramenta slave valjano sakrament ženidbe kad imaju nakanu "činiti ono što Crkva kani činiti", dakle što se tiče sakramenta ženidbe, kao i kod drugih sakramenata, osobna vjera sama po sebi ne traži se za valjano slavljenje sakramenta.

Već smo kazali kako posebnost sakramenta ženidbe leži i u činjenici da su zaručnici ujedno djelitelji i primatelji sakramenta, stoga je potrebno promotriti kakav je utjecaj vjere na valjano primanje sakramenta, odnosno da li valjano primanje ovisi o vjeri primatelja.

I.2. Vjera vezana uz primatelja sakramenta

Usporedit ćemo sakrament ženidbe s drugim sakramentima kako bismo mogli vidjeti da li je i kod kojih sakramenata za valjano primanje neophodna vjera.

⁶ Usp. F. BERSINI, "I cattolici non credenti e il sacramento del matrimonio", str. 558.

⁷ Usp. C. ROCCHETTA, *Il sacramento della coppia*, str. 198-199.

⁸ Razlog za ovu doktrinu leži u činjenici da u sakramentima djeluje Krist preko svoje Crkve: "U svakom sakramentu djelitelj nije ništa drugo doli jednostavno sredstvo u Božjim rukama. Zato duhovna vrijednost sakramenta ne može biti zasjenjena djeliteljem: ona je kao svjetlost sunca, koja se čista prima od stvari koje obasjava" (Sv. AUGUSTIN, *In Ioannis Evang.*, tr. 5, n. 15; PL 35, 1422). "Kad u Crkvi bivaju slavljene vanjskim obredom sakramenti, sam Krist je onaj koji proizvodi nutarnji učinak... Za ovu misiju na koju Božanski Otkupitelj poslao Apostole, kao što je on sam bio poslan od Oca, upravo on je onaj koji krsti, naučava, upravlja, oprašta, veže, posvećuje preko svoje Crkve" (PIO XII., *Myistici corporis*, 29. 6. 1943., br. 50, 53).

⁹ Usp. Sv. TOMA, *Summa Theologiae*, q. 64, a. 9, ad 1.

Prije nego se pozabavimo problematikom o potrebi vjere za valjano primanje sakramenta ženidbe, moramo naglasiti da postoji razlika između valjanog i dopuštenog primanja a kriterije za to razlikovanje pruža nam *Zakonik kanonskoga prava*.

Zakonik u kanonu 840 nudi sintezu učenja Drugog vatikanskog sabora o sakramentima i ističe da su “*sakramenti znakovi i sredstva kojima se izražava i jača vjera, iskazuje štovanje Bogu i ostvaruje posvećenje ljudi*”,¹⁰ dakle možemo kazati kako ovaj kanon pretpostavlja vjeru (“*znakovi kojima se izražava i jača vjera*”).

Kanon 865, § 1 za krštenje odraslih drži potrebnim sljedeće elemente: da je osoba očitovala volju da se krsti, da je dovoljno poučena o vjerskim istinama i kršćanskim obvezama te da je tijekom katekumenata prokušana u kršćanskom životu. Međutim, za valjano primanje ovog sakramenta neophodna je nakana, bar habitualna koja je očitovana i nije povučena, dok su drugi kriteriji potrebni samo za dopuštenost. Kanon izravno ne zahtijeva vjeru krštenika, ali čini se kao da je pretpostavlja. Glede krštenja djece nije moguće zahtijevati osobnu vjeru, ali ona biva nadomještena vjerom roditelja, kumova i cijele Crkve.¹¹ Međutim, treba naglasiti da se za valjanost krštenja djece ne zahtijeva čak ni vjera roditelja, jer u slučaju smrtne pogibelji dijete može biti kršteno “i protiv volje roditelja” (kan. 868, § 2).

Promatramo li sakrament potvrde vidjet ćemo da je subjekt sposoban za primanje tog sakramenta svaka krštena osoba koja još nije potvrđena (kan. 889). U svjetlu toga, primatelj ovog sakramenta može biti i osoba koja nije sposobna služiti se razumom, dijete i teško duševno bolesna osoba.¹² U svom drugom paragrafu kanon 889 donosi zahtjeve za dopušteno primanje potvrde: “*Da bi tko, izvan smrtne pogibelji, dopušteno primio potvrdu, zahtijeva se, ako je sposoban služiti se razumom, da je prikladno poučen, pravo raspoložen i sposoban obnoviti krsna obećanja.*” Međutim, svi ovi zahtjevi samo su za dopušteno a ne i za valjano primanje sakramenta potvrde, iz čega se može zaključiti da za valjano primanje ovog sakramenta nije zahtjevana aktualna i osobna vjera.

¹⁰ “Sakramenti Novoga zavjeta, ustanovljeni od Krista Gospodina i povjereni Crkvi, kao čini Krista i Crkve, znakovi su i sredstva kojima se izražava i jača vjera, iskazuje štovanje Bogu i ostvaruje posvećenje ljudi, pa stoga uvelike pridonose nastajanju, učvršćivanju i očitovanju crkvenog zajedništva; zato ih i posvećeni službenici i ostali vjernici moraju slaviti s najvećim poštovanjem i s dužnom pažljivošću” (*Zakonik kanonskoga prava*, kan. 840).

¹¹ Usp. D. SALACHAS, *L'iniziazione cristiana nei Codici orientale e latino*, Bologna 1992., str. 88.

¹² Usp. L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale*, vol. II, Roma 1996., str. 123.

Kanon 912 o sudjelovanju u presvetoj euharistiji, donosi da svaki kršteni, kome se to pravom ne zabranjuje, može se i mora pripustiti primanju svete pričesti. Promatramo li slučaj podjeljivanja presvete euharistije djeci, vidjet ćemo da se zahtijeva da imaju dovoljno znanja i brižljivu pripravu “tako da prema svojem poimanju shvaćaju Kristovo otajstvo i da mogu s vjerom i pobožnošću primati Gospodinovo Tijelo” (kan. 913). Iz kanona proizlazi, da bi za primanje euharistije bila zahtijevana vjera kako za djecu tako i za odrasle. Problem vezan uz vjeru i valjano primanje ovog sakramenta nastaje u praksi. U praksi Crkva podjeljuje euharistiju i osobama teško duševno bolesnima od kojih bi bilo teško zahtijevati vanjske znakove osobne aktualne vjere.¹³

Za sakrament pokore, jasno je da se zahtijeva vjera, jer kod ovog sakramenta nedjelotvornost je jednaka nevaljanosti.¹⁴ Bez vjere nije moguće realizirati bitni čin penitenta,¹⁵ odnosno izazvati iskreno obraćenje Bogu, koje bi se konkretiziralo u odbacivanju učinjenih grijeha i stvaranju odluke o popravljaju (kan. 987), čemu se pridružuje volja naknade štete i okajanja grijeha.¹⁶

Za valjano primanje sakramenta bolesničkog pomazanja dostatna je nakana habitualna implicitna (kan. 1006). Glede osobne i aktualne vjere ne čini se da je zahtijevana jer ovaj sakrament može biti podijeljen i osobi koja je izgubila upotrebu razuma, i u dvojbi je li bolesnik opasno bolestan ili je mrtav (kan. 1005).

Dva su osnovna uvijeta za valjano primanje sakramenta svetog reda: krštenje i da se radi o muškoj osobi. Iako je normalno i redovito da se ovaj sakrament podjeljuje samo onima koji “imaju cjelovitu vjeru i koji su vođeni ispravnom nakanom” (kan. 1029), može se shvatiti da svi navedeni uvjeti (osim onih koje navodi kan. 1024) nisu za valjanost. Bez sumnje, za ovaj sakrament kao i za sve druge neophodna je ispravna nakana.¹⁷

¹³ “Takva praksa bila bi neprihvatljiva ako bi vjera bila zahtijevana za valjano primanje sakramenata (i posebno ovog sakramenta); što me dovodi do zaključka, bar do privremenog, da vjera nije neophodna ni za Euharistiju” (M. MINGARDI, *L'esclusione della dignità sacramentale dal consenso matrimoniale*, str. 177).

¹⁴ Usp. D. TETTAMANZI, “Sacramenti”, u: *Dizionario enciclopedico di teologia morale*, Cinisello Balsamo 1987., str. 932.

¹⁵ “Od velike su važnosti dijelovi ili čini koje ima sam vjernik pokornik u sakramentu. Kad naime pravo raspoložen pristupa ovom spasonosnom lijeku što ga je Krist ustanovio te ispovijeda svoje grijeha, on svojim činom sudjeluje u samom sakramentu što ga službenik dovršuje riječima odrešenja koje izgovara u ime Kristovo. Tako vjernik u svom životu doživljuje i obznanjuje Božje milosrđe te zajedno sa svećenikom slavi bogoslužje Crkve kojim se ona trajno obnavlja” (*Red pokore*, Prethodne napomene, br. 11, KS, Zagreb 1975.).

¹⁶ Usp. L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale*, str. 197.

¹⁷ Usp. *isto*, str. 224.

Iz ovog pregleda o utjecaju vjere na valjano primanje sakramenata možemo kao zaključak izvući da se za veći broj sakramenata ne traži izravno osobna i aktualna vjera. Međutim treba naglasiti da je za valjano primanje sakramenata neophodna nakana, bar implicitna, primiti sakrament.

Već smo kazali da se ženidbi treba priznati jedna posebnost, koja je čini na neki način drugačijom od ostalih sakramenata.¹⁸ Međutim, ova refleksija o sakramentima, može nam pomoći u pronalaženju odgovara na pitanje je li za valjano primanje sakramenta ženidbe potrebno raspoloženje vjere.

Iz iznesenih argumenata, stječe se dojam da za valjano primanje sakramenata nije neophodna osobna vjera,¹⁹ da je neophodna samo za plodonosno primanje sakramenta. Ovo načelo može se primijeniti i na ženidbu, dakle osobna vjera ne bi bila neophodna za valjano primanje sakramenta ali je neophodna za njegovo plodno primanje.²⁰ S druge strane, za valjano primanje sakramenata potrebna je ispravna nakana bez koje bi se imao samo formalni obred,²¹ međutim, nije jasno da li ova ispravna nakana može postojati u nedostatku vjere. Međunarodna teološka komisija ističe kako "prava nakana nastaje i hrani se živom vjerom",²² dakle potpuno pomanjkanje vjere moglo bi izazvati pomanjkanje ispravne nakane. Ovaj problem promotrit ćemo u sljedećem dijelu, u kojem će biti govora o odnosu vjere i nakane.

I.3. Odnos vjere i nakane

Već smo vidjeli da vjera i nakana ne mogu biti poistovječene, one iako usko povezane moraju biti razlikovane.²³ Pokušat ćemo odgovoriti na pitanja, da li i kako pomanjkanje vjere uzrokujući pomanjkanje ispravne nakane može prouzročiti nevaljanost ženidbe.

¹⁸ Usp. J. M. SERRANO RUIZ, "L'ispirazione conciliare nei principi generali del matrimonio canonico", str. 53.

¹⁹ Iznimku rekli smo čini sakrament pokore za čiju valjanost je vjera neophodna; usp. F. BERSINI, "Il matrimonio dei cattolici non credenti nella *Familiaris consortio*", u: *Rivista del Clero Italiano*, 63 (1982), 354.

²⁰ "... vjera nije za valjanost, nego za plodnost sakramenta ženidbe. Valjanost ženidbe dvoje krštenika je neovisna o njihovoj vjeri. Pomanjkanje ili negiranje vjere kod krštene osobe, naime, ne ulazi u razloge ništavnosti ženidbe. Crkveni suci ne proglašavaju ništavnima ženidbe iz razloga pomanjkanja vjere" (G. GIROTTI, "Fede e matrimonio - sacramento", u: *Monitor ecclesiasticus*, 105 (1980), 240.

²¹ Usp. G. B. VARNIER, "Cattolici 'nomine tantum' e matrimonio canonico", u: *Monitor ecclesiasticus*, 106 (1981), 111; C. ROCCHETTA, *Il sacramento della coppia*, str. 199.

²² Usp. COMMISSIONE TEOLOGICA INTERNAZIONALE, "Proposizioni su alcune questioni dottrinali", br. 2.3, str. 492.

²³ Usp. K. LEHMANN, "Sacramentalità del matrimonio", u: J. MILLAS, *Il Matrimonio*, Roma 1989., str. 220.

Neki autori, što se tiče odnosa vjere i nakane, slijedeći prijedloge Međunarodne teološke komisije, drže da bi pomanjkanje vjere moglo izazvati neispravnu nakanu. Drže, dakle, da je minimalni uvjet da među krštenima privola postane sakrament, nakana “faciendi id quod facit Christus et Ecclesia”.²⁴ Po njihovom mišljenju to bi bila nakana koja nastaje iz vjere, dakle pomanjkanje vjere na neki način bi izazvalo i pomanjkanje ispravne nakane.²⁵

Međunarodna teološka komisija drži da prava nakana nastaje i hrani se živom vjerom te naglašava: “gdje ne postoji ni jedan tračak vjere kao takve (u smislu “vjerovati” - biti raspoložen vjerovati), i ne susreće se nikakva želja za milost i spasenje, rada se sumnja u postojanje opće nakane i skaramentalne nakane, te u valjanost sklopljene ženidbe”; potom ističe da osobna vjera zaručnika “sama po sebi ne čini sakramentalnost ženidbe, ali ako posve nedostaje osobna vjera, ostala bi upitna valjanost ženidbe”.²⁶ Sinoda biskupa također ističe potrebnost vjere za neophodnu nakanu i navodi: “Ova nakana, neophodna za valjanost sakramenta, ne može postojati, ako ne postoji bar minimalna nakana vjerovati s Crkvom, vjerom krštenika.”²⁷

Autori koji slijede ovo mišljenje drže da se u odsutnosti vjere ne može realizirati potrebna ispravna nakana, međutim čini se da ovaj stav nije dovoljno argumentiran i da još uvijek nije u stanju promijeniti tradicionalnu poziciju koja drži da je vjera irrelevantna za valjanost sakramenta ženidbe.

Autor koji izričito zastupa gore spomenuto mišljenje jest D. Faltin koji u jednom od svojih članaka potvrđuje neophodnost osobne vjere²⁸ za ispravnu nakanu, dakle za sakramentalnu ženidbu. Objašnjava da zaručnici u ulozi djelatnika sakramenta djeluju “kao udovi Kristovi, u njegovo ime i u ime Crkve daju svoju privolu i sklapaju ženidbeni savez”; dakle drži da bez takve nakane, zaručnici “ne mogu djelovati u ime Krista, nego samo u svoje osobno ime, i dakle, čine vanjski čin bez sadržaja, odnosno bez značenja koje mu pripada ‘ex institutione Christi’”. Po mišljenju autora, ako nakana “saltem faciendi quod facit Ecclesia” traži od zaručnika raspoloživost i su-

²⁴ “... neophodno je (ili kao ‘conditio sine qua non’) da stranke imaju nakanu ‘faciendi id quod facit Christus et Ecclesia’” (D. FALTIN, “L’esclusione della sacramentalità del matrimonio”, str. 63).

²⁵ Usp. G. B. VARNIER, “Cattolici ‘nomine tantum’ e matrimonio canonico”, str. 112.

²⁶ Usp. COMMISSIONE TEOLOGICA INTERNAZIONALE, “Proposizioni su alcune questioni dottrinali”, br. 2.3, str. 492.

²⁷ SINODO DEI VESCOVI, “Elenco delle proposizioni”, br. 12, u: *Enchiridion Vaticanum*, VII, str. 716.

²⁸ Usp. D. FALTIN, “L’esclusione della sacramentalità del matrimonio”, str. 68-71.

radnju, dakle može se zaključiti da “od određenja iste nakane ženidbeni savez biva tumačen glede valjanosti bilo privole bilo sakramenta”.²⁹

Važno je spomenuti i mišljenje koje ne drži neophodnom vjeru ni za nakanu ni za valjano slavljenje sakramenta ženidbe. Autori koji zastupaju ovo mišljenje drže dva elementa neophodnima za valjanost ženidbe: krštenje i nakanu sklopiti ženidbu. Odnosno, drže da za ženidbu nisu neophodne ni sakramentalna nakana, ni vjerska nakana, dovoljna nakana bila bi sama želja vjenčati se.³⁰ Ovo mišljenje polazi od pretpostavke da se za ispravnu nakanu ne može govoriti o potrebi vjere, jer tu nakanu se drži istovjetnom s naravnom ženidbenom nakanom,³¹ dakle odnos vjere i nakane ne bi imao za valjanost sakramenta ženidbe osobitu važnost.

U svakom slučaju možemo kazati ako je veza između vjere i ispravne nakane bitna za sakramentalnu ženidbu i uzimajući u obzir stav koji drži da valjana ženidba traži bar imPLICITNU nakanu “činiti ono što čini Crkva”, onda moramo staviti upitnik kod tvrdnje da samo nakana na naravnom planu ženidbe može biti dovoljna, odnosno samo želja na tom naravnom planu. Jer ne znamo da li se ovakvom nakanom bar uključno prihvaća “ono što Crkva kani činiti kada slavi ženidbu” ili se u nekim slučajevima ovom nakanom ne želi prihvatiti, odnosno želi odbaciti, ono što Crkva želi učiniti kada slavi ženidbu.

1.4. Nekoliko završnih misli o pitanju vjere

Vidjeli smo da je pitanje vjere vrlo kompleksno i da nije lako protumačiti je li pomanjkanje vjere može biti motiv nevaljanosti sakramenta. Imajući pred očima različita mišljenja autora, koja smo prethodno prikazali, možemo primijetiti da neki drže neophodnom vjeru za valjanost sakramenta ženidbe dok drugi zastupaju mišljenja kako je vjera irilevantna obrazlažući da je osobna aktivna vjera neophodna samo za plodno primanje sakramenta.³²

Svakako da problem o neophodnosti ili irilevantnosti vjere rada niz drugih pitanja, odnosno koji stupanj i koji tip vjere bi bio dovoljan za valjano slavljenje sakramenta ženidbe³³ i također tko može imati zadaću mjeriti tu vjeru ako se zna da samo Bog može mjeriti vjeru ljudi.³⁴

²⁹ *Isto*, str. 69.

³⁰ Usp. C. BURKE, “La sacramentalità del matrimonio: riflessioni teologiche”, str. 323.

³¹ Usp. *isto*, str. 328.

³² Usp. F. BERSINI, “Il matrimonio dei cattolici non credenti nella *Familiaris consortio*”, str. 356; C. BURKE, “La sacramentalità del matrimonio: riflessioni teologiche”, str. 327.

³³ Usp. F. BERSINI, “Il matrimonio dei cattolici non credenti nella *Familiaris consortio*”, str. 354; C. BURKE, “La sacramentalità del matrimonio: riflessioni teologiche”, str. 329.

³⁴ Usp. G. GIROTTI, “Fede e matrimonio - sacramento”, str. 246.

Autori koji zastupaju mišljenje irilevantnosti vjere za valjano sklapanje sakramentalne ženidbe u obranu svog stajališta iznose sljedeće argumente.

Vjera je dar Božji, dakle, ne može je osoba postići samo svojim nastojanjima, i eventualni gubitak vjere može doći bez krivnje subjekta. Ako se ima na umu načelo o nerazdruživosti ugovora i sakramenta kad se radi o ženidbi krštenih, bilo bi nepravедno držati da kršteni koji ne vjeruju (ako vjera ne ovisi samo o volji subjekta), ne bi mogli sklopiti valjanu ženidbu. Znajući da je naravna ustanova ženidbe namijenjena svima, pravo svih,³⁵ moglo bi se zaključiti da su načelo nerazdruživosti ugovora i sakramenta i neophodnost vjere međusobno nepomirljivi.³⁶

Pomanjkanje vjere ne čini sakrament ženidbe nevaljanim, jer vjera nije neophodna za konstitutivne čine sakramenta; također subjekt sakramenta ženidbe “ne sudjeluje ni kao uzrok ni kao uvjet valjanosti sakramenta jer sakrament može postojati i bez vjere subjekta”.³⁷

Dovoljno je za realizaciju sakramenta da zaručnici hoće i slave valjano ženidbu kako ona već postoji u ekonomiji stvaranja; odnosno, neophodno je da svjesno hoće naravnu stvarnost ali nije neophodno da hoće i sakrament. Za valjano slavljenje sakramenta ženidbe nije neophodna osobna vjera nego stvarna privola jer “sakramentalnost ženidbe ne ovisi o volji zaručnika, nego o volji Kristovoj”; dakle, “ako dvoje krštenih hoće ženidbu koja već postoji u ekonomiji stvaranja i ako je slave valjano, ona po volji Kristovoj postaje sakrament”.³⁸ Neki od autora objašnjavaju da teološki motiv za ovu doktrinu “stoji u činjenici da je Krist prisutan svojom snagom u sakramentima i u njima vrši svoje svećeništvo kao nevidljiv i prvotni djelitelj... može se reći da sakrament nije čovjekovo nego Božje djelo”.³⁹

Jedan od argumenata bila bi i praksa Crkve, odnosno priznavanje sakramentalnosti ženidaba krštenih nekatolika koji ne drže ženidbu sakramentom.⁴⁰ Ovaj argument o valjanosti ženidaba braće koja nisu u punom zajedništvu s Katoličkom Crkvom uzet je u obzir također u pobudnici *Familiaris consortio* Ivana Pavla II.⁴¹

³⁵ Usp. Z. GROCHOLEWSKI, “L’esclusione della dignità sacramentale come capo autonomo di nullità matrimoniale”, u: *Monitor ecclesiasticus*, 121 (1996) 239.

³⁶ Usp. M. MINGARDI, *L’esclusione della dignità sacramentale dal consenso matrimoniale*, str. 180.

³⁷ F. BERSINI, “Il matrimonio dei cattolici non credenti nella *Familiaris consortio*”, str. 355.

³⁸ Z. GROCHOLEWSKI, “L’esclusione della dignità sacramentale”, str. 238.

³⁹ F. BERSINI, “I cattolici non credenti e il sacramento del matrimonio”, str. 558.

⁴⁰ Usp. *isto*; C. BURKE, “La sacramentalità del matrimonio: riflessioni teologiche”, str. 328; M. MINGARDI, *L’esclusione della dignità sacramentale dal consenso matrimoniale*, str. 189.

⁴¹ “Željeto utvrditi druga mjerila za pripuštanje crkvenom slavlju ženidbe, mjerila koja bi morala imati u vidu stupanj vjere zaručnika, krije u sebi velike opasnosti... Time bi se

Iz izloženih argumenata može se zaključiti kako ovo mišljenje, koje u osobnoj vjeri zaručnika ne vidi neophodni element za valjanost sakramenta ženidbe, slijedi tradicionalnu liniju.

S druge strane, neki od autora brane stajalište o neophodnosti vjere za sakrament ženidbe, odnosno pomanjkanje vjere bi izazvalo nevaljanost sakramenta ženidbe. Moramo reći da ovakvo mišljenje dijeli manji broj autora. Čini se da njihova motivacija polazi od pastoralnih potreba i slijedi prijedloge Međunarodne teološke komisije, koji se temelje na tekstu Konstitucije o liturgiji *Sacrosantum Concilium* br. 59, na prijedlozima Biskupske sinode iz 1980. god., i na tekstu Apostolske pobudnice *Familiaris consortium* Ivana Pavla II., br. 68.

I ovi autori polaze od pitanja: Kako se može znati tko uistinu vjeruje i da li je ta vjera dovoljna za slavljenje sakramentalne ženidbe? Što se tiče ovog problema, ističu da vjera, "iako je izbor duboko ukorijenjen u nutrini vjerničke osobe, biva očitovana preko vanjskih izražaja i ponašanja".⁴²

Na pitanje tko može dati sud o vjeri onih koji traže sakrament, odgovaraju da ta odgovornost pripada Crkvi, jer je Crkva zajednica vjernika, poslužiteljica Božjih tajni.⁴³

Ovo mišljenje isključuje svaku mogućnost sakramentalnog automatizma, a odbacuje i stajalište koje drži da je za sakramentalnu ženidbu dovoljno da se radi o krštenima i činjenici da je dana privola. Ističe da sakramentalno dostojanstvo ženidbe treba biti više naglašeno. Ženidba je često okarakterizirana kao "sakrament kršćanske zrelosti"⁴⁴ i stoga se naglašava da sakramentalna dimenzija treba imati veću važnost od one naravne. Ženidba iziskuje zrelost vjere te pozitivno i svjesno sudjelovanje zaručnika.⁴⁵

Naglašavaju da bi pomanjkanje vjere izazvalo negiranje nakane, i "ako izričito odbacivanje vjere, unatoč krštenju primljenom u djetinjstvu, uključuje odbijanje činiti što čini Crkva, ne bi bilo moguće realizirati valjanu sakramentalnu ženidbu".⁴⁶

upalo u opasnost da se osporava ili u sumnju dovodi sakramentalnost brojnih ženidaba braće koja nisu u punom zajedništvu s Katoličkom Crkvom, što bi bilo u suprotnosti s crkvenom predajom" (IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio*, br. 68).

⁴² G. GIROTTI, "Fede e matrimonio - sacramento", str. 247; Usp. P. DELHAYE, "Proposizioni sulla dottrina del matrimonio cristiano. Commissione Teologica Internazionale", u: *La Civiltà Cattolica*, 129 (1978) III, 510.

⁴³ Usp. G. GIROTTI, "Fede e matrimonio - sacramento", str. 247.

⁴⁴ J. M. SERRANO RUIZ, "L'ispirazione conciliare nei principi generali del matrimonio canonico", str. 52.

⁴⁵ Usp. *istov.*

⁴⁶ P. DELHAYE, "Proposizioni sulla dottrina del matrimonio cristiano", str. 512; usp. D. FALTIN, "L'esclusione della sacramentalità del matrimonio", str. 69.

2. Pitanja vezana uz nakanu

2.1. Nakana neophodna za slavljenje sakramenata

Govoreći o odnosu vjere i nakane vidjeli smo da su one usko povezane i da je njihov odnos vrlo kompleksan. Proučavajući problematiku vezanu uz nakanu nameće nam se pitanje: Da li slavljenje ženidbe iziskuje specifičnu sakramentalnu nakanu ili ne? Već je Tridentinski sabor istaknuo da za valjanost sakramenata treba u djeliteljima bar nakana činiti što čini Crkva.⁴⁷ Sakramentalna teologija pitanje nakane drži vrlo kompleksnim i vrlo problematičnim glede praktičnih posljedica.⁴⁸

Što se tiče problema nakane djelitelja, postoje dva stajališta: jedno "internističko" prema kojem nije dovoljno da djelitelj ima volju izvršiti obrede određene od Crkve, jer on treba pridodati nutarnji osobni angažman po kom hoće izričito slaviti sakrament Crkve;⁴⁹ za drugu "ekster-nističku" naprotiv dovoljno je da djelitelj ima volju vanjski i ozbiljno izvršiti obrede Crkve.⁵⁰ Sakramentalna teologija većinom slijedi ovo posljednje stajalište.⁵¹

Što se tiče nakane subjekta, trenutna katolička teologija drži da subjekt treba htjeti da sakramentalni obred bude izvršen nad njim.⁵² Čini se da bi ta volja bila dovoljna također u slučaju da nedostaje pristanak vjere značenju i sadržaju sakramenta. Neki od autora ne dijele ovo mišljenje i naglašavaju da sakramentalna nakana nastaje uvijek iz vjere. Drže da bi subjekt trebao na neki način imati želju za spasenjem; i "ako ova želja posve nedostaje, javlja se sumnja da li postoji ispravna sakramentalna nakana, dakle, da li je obred izvršen valjano za subjekt".⁵³

Prije nego predstavimo različita mišljenja autora o potrebnoj nakani za valjanost sakramenta ženidbe, potrebno je ponovno naglasiti specifičnost ovog sakramenta u kojem su zaručnici u isto vrijeme djelitelji i primatelji sakramenta, a također nepostojanje nekog posebnog obreda kojim bi se manifestiralo sakramentalno značenje, jer u ženidbi već dana privola je uzdignuta na dostojanstvo sakramenta.

⁴⁷ "Can. 11. Si quis dixerit ministris, dum sacramenta conficiunt et conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia: an.s." (DS, br. 1611).

⁴⁸ Usp. J.-M. TILLARD "A proposito dell'intenzione del ministro e del soggetto dei sacramenti", str. 131.

⁴⁹ Usp. *isto*, str. 132-133.

⁵⁰ Usp. *isto*, str. 133.

⁵¹ Usp. E. SCHILLEBEECKX, *Cristo, sacramento dell'incontro con Dio*, Milano 1987., str. 107-109.

⁵² Usp. J.-M. TILLARD "A proposito dell'intenzione del ministro e del soggetto dei sacramenti", str. 142-143.

⁵³ Usp. *isto*, str. 144.

2.2. Nakana potrebna za valjanost sakramentalne ženidbe

Kao što je već naglašeno, za sakramente općenito neophodna je nakana da ih se primi.

Glede neophodne nakane mišljenje autora je jedinstveno, naime, svi su mišljenja da bi za valjanu sakramentalnu ženidbu bila dovoljna "nakana činiti što čini Crkva"; ali ova mišljenja se razlikuju po pitanju definiranja te nakane, odnosno kada se postavlja pitanje što bi bila zapravo "nakana činiti što čini Crkva" i kako se može precizirati sadržaj ove nakane. Iako se o ovom argumentu ima veliki broj različitih mišljenja, pokušat ćemo izdvojiti neka koja se čine bitnima za našu temu.

Jedan broj autora identificira nakanu sklopiti brak s nakanom "činiti što čini Crkva", drže, i kad se radi o krštenima, da je dovoljna volja za sklapanje braka; po njihovom mišljenju već volja za sklapanje sadrži implicitno volju činiti što čini Crkva.⁵⁴ Objašnjavaju da za valjanost sakramenta "ono što se traži nije sakramentalna nakana, niti implicitno, nego ženidbena nakana. Dakle, ukoliko se promatra sama ženidba, osobe trebaju imati cjelovitu osobnu nakanu vjenčati se; ako se promatra sakramentalnost, nikakva posebna nakana od njih se ne traži".⁵⁵

Glede nakane "činiti što čini Crkva", postoji mišljenje da bi takva nakana morala biti primijenjena na sakrament ženidbe ili na neki poseban način, ili da se odluči ne primjenjivati je na ženidbu zbog posebne naravi ženidbe o kojoj je već bilo riječi.⁵⁶

Jedna druga grupa ističe da "Crkva ne čini ništa za podjeljivanje sakramenta ženidbe",⁵⁷ ne traži nikakav obred specifično vjerski koji bi bio

⁵⁴ Usp. C. BURKE, "La sacramentalità del matrimonio: riflessioni teologiche", str. 327; ISTI, "La sacramentalità del matrimonio: riflessioni canoniche", str. 145; U. NAVARRETE, "Matrimonio cristiano e sacramento", str. 70; ISTI, "Matrimonio, contratto e sacramento", u: *Monitor ecclesiasticus*, 118 (1993) 106; ISTI, "Diritto fondamentale al matrimonio", str. 76; E. FERASIN, *Il matrimonio interpella la Chiesa*, Torino 1983., str. 225-226; M. BERTI, *L'esclusione della sacramentalità*, Trento 1992., str. 18-20; O. FUMAGALI CARULLI, *L'intelletto e volontà nel consenso matrimoniale in diritto canonico*, Milano 1974., str. 190; F. BERSINI, "I cattolici non credenti e il sacramento del matrimonio", str. 556; ISTI, "Il matrimonio dei cattolici non credenti nella *Familiaris consortio*", str. 352-354; F. SALERNO, "La dignità sacramentale", u: *Monitor ecclesiasticus*, 118 (1993) 53; A. SILVESTRELLI, "Matrimonio, fede e sacramento", u: *Sacramentalità e validità del matrimonio nella giurisprudenza del Tribunale della Rota Romana*, str. 131-133; Z. GROCHOLEWSKI, "L'esclusione della dignità sacramentale", str. 234-236; ISTI, "L'errore circa l'unità", u: *Error determinans voluntatem (can. 1099)*, str. 19-20; S. DI GRAZIA, "Il segno sacramentale tra innovazione e tradizione del matrimonio canonico", u: *Jus*, 27 (1980) 163.

⁵⁵ C. BURKE, "La sacramentalità del matrimonio: riflessioni teologiche", str. 323.

⁵⁶ ISTI, "La sacramentalità del matrimonio: riflessioni canoniche", str. 143.

⁵⁷ *Isto*, str. 144.

bitan za sakrament i ne propisuje nikakav vanjski obred posebno sakramentalan; zaključujući objašnjavaju da taj obred odgovara valjano danoj privoli, odnosno bitno jednom valjanom naravnom savezu.⁵⁸ Stoga, po ovom mišljenju, minimalna nakana tražena bila bi ona vjenčati se (jednostavna ženidbena nakana), dakle nakana primiti sakrament nije neophodna.⁵⁹

Veći broj autora dijeli mišljenje da je za valjano slavljenje sakramenta ženidbe dovoljna nakana zaručnika za ugovor; i naglašavaju da nakana zaručnika da sklope ženidbu već implicitno sadrži u sebi nakanu za sakrament.⁶⁰

Međutim, ovo mišljenje čini se strogo iz razloga što sakramentalnu vrijednosti ženidbe podređuje naravnoj vrijednosti, čini se kao da se zasjenjuje sakramentalnost ženidbe i čini da naravna realnost prevagne nad onom sakramentalnom.

Osim ovog "većinskog" mišljenja mogu se navesti druga različita mišljenja vezana uz ovaj argument. Ostala mišljenja većinom traže od zaručnika jednu nakanu koja je na neki način pozitivno sakramentalna: za valjanu sakramentalnu ženidbu, osim nakane vjenčati se, drže neophodnom nakanu na neki način sakramentalnu.⁶¹ Treba kazati da ni ova pozicija nije jednolična.

- Jedan dio autora drži da za valjanost sakramenta ženidbe, zaručnici moraju imati pozitivno sakramentalnu nakanu, trebaju, dakle, svjesno i izričito imati nakanu činiti što čini Crkva.⁶²
- Drugi drže da bi dovoljno bilo da zaručnici imaju "*l'intentio gen-zatois*" "*faciendi quod facit Ecclesia*", koja, iako nije poistovjećena s vjerom, implicira uvijek *vjerovati* s Crkvom što implicitno isključuje 'protivljenje' njezinom naučavanju",⁶³ dakle, u ovom slu-

⁵⁸ Usp. ISTI, "La sacramentalità del matrimonio: riflessioni teologiche", str. 327; F. BERSINI, "I cattolici non credenti e il sacramento del matrimonio", str. 556; C. BURKE, "La sacramentalità del matrimonio: riflessioni canoniche", str. 144-145.

⁵⁹ Usp. C. BURKE, "La sacramentalità del matrimonio: riflessioni canoniche", str. 145.

⁶⁰ Usp. F. BERSINI, "I cattolici non credenti e il sacramento del matrimonio", str. 557; U. NAVARRETE, "Matrimonio cristiano e sacramento", str. 73.

⁶¹ Usp. D. FALTIN, "L'esclusione della sacramentalità del matrimonio", str. 80; P. BIANCHI, "Società secolarizzata ed esclusione della sacramentalità", u: *Quaderni di diritto ecclesiale*, 4 (1991) 83-84; G. B. VARNIER, "Cattolici 'nomine tantum' e matrimonio canonico", str. 114; G. DI MATTIA, "Areligiosità dei battezzati", str. 178; C. GULLO, "L'esclusione della sacramentalità", str. 738; W. KASPER, *Teologia del matrimonio cristiano*, Brescia 1979., str. 77-78; također sentencije c. SERRANO, 18. 4. 1986., SRRD vol. 63, str. 595-596, n. 5; c. HUOT, 10. 11. 1987., SRRD vol. 79, str. 625, n. 12; c. CORSO, 30. 5. 1990., SRRD vol. 82, str. 415, n.13.

⁶² Usp. D. FALTIN, "L'esclusione della sacramentalità del matrimonio", str. 80.

⁶³ S. GHERRO, *Diritto matrimoniale canonico*, Padova 1985., str. 234-235.

čaju ne traži se pozitivna sakramentalna nakana, nego opća nakana, odnosno poslušnost doktrini Crkve.

- Što se tiče drugih mišljenja, možemo kazati kako ona za valjano slavljenja sakramenta ženidbe traže od primatelja da bar ima volju činiti i primiti onoliko koliko Crkva drži da je potrebno za ženidbu i da pomanjkanje ove nužne nakane može učiniti primatelja nesposobnim slaviti sakrament.⁶⁴

Primjećujemo kako glede nakane veći dio autora drži neophodnom nakanu "činiti što čini Crkva", ali ne daje nikakvo tumačenje što se tiče značenja i sadržaja koje bi trebala imati ta nakana.⁶⁵

Nakon prikaza različitih mišljenja glede potrebne nakane za valjano slavljenje sakramenta ženidbe, možemo reći da veći broj pravnika drži da je dovoljna nakana sklopiti ženidbu. Osobno mi se prihvatljivijom čini pozicija koja traži bar nakanu "činiti što čini Crkva", ili bar na neki način sakramentalnu nakanu. Držim neprihvatljivim mišljenje nekih pravnika (C. Burke) kada ističu da Crkva "ne čini ništa u potvrđivanju sakramenta ženidbe", "nema ništa činiti", "ne 'slavi' stvarno sakrament ženidbe" i da ona "ima nakanu: da se dvoje krštenih vjenčaju".⁶⁶

Mišljenja sam da Crkva, osim što ima nakanu da se dvije osobe vjenčaju, ima također nakanu da te osobe prime sakrament, i da, dakle, bitno nastoji da taj ženidbeni savez bude sakrament, bar prihvaćen i neisključen, ili priječen od zaručnika.

2.3. Nužno prisustvo vjere i pretpostavka valjanosti ženidbe

U već izloženom tekstu vidjeli smo koliko je kompleksna uloga vjere za valjanost sakramenta ženidbe. Postavljeno pitanje je, uzimajući u obzir činjenicu da su zaručnici u sakramentu ženidbe u isto vrijeme djelatnici i primatelji sakramenta, je li potrebna njihova vjera da bi sakrament bio valjan. Iz tog razloga učinili smo i usporedbu između ženidbe i drugih sakra-

⁶⁴ P. BIANCHI, "Società secolarizzata ed esclusione della sacramentalità", str. 86.

⁶⁵ Usp. G. VERSALDI, "Exclusio sacramentalitatis matrimonii ex parte baptizatorum non credentium: error vel potius simulatio?", u: *Periodica de re morali canonica liturgica* 79 (1990) 426; R. GERARDI, "I problemi della determinazione della struttura ileomorfica e del ministro nel sacramento del matrimonio", u: *Lateranum*, 54 (1988) 341-342; G. SARACENI, "Il fenomeno simulatorio", str. 9; C. CAFFARRA, "Création et rédemption", u: COMMISSION THEOLOGIQUE INTERNATIONALE, *Problèmes doctrinaux du mariage chrétien*, Louvain - La Neuve 1979., str. 89; P. A. BONNET, "L'errore di diritto sulle proprietà essenziali e sulla sacramentalità", str. 49-50.

⁶⁶ C. BURKE, "La sacramentalità del matrimonio: riflessioni canoniche", str. 143-145.

menata; vidjeli smo da općenito za valjano primanje sakramenata nije neophodna vjera, dakle primjenjujući to na sakrament ženidbe, možemo reći da također za ženidbu nije neophodna vjera, ona bi se tražila samo za plodnost sakramenta. Međutim, problem koji nas zaokuplja jest veza vjere i nakane; pitanje koje se postavlja jest: Kako pomanjkanje vjere može izazvati pomanjkanje nakane i tako utjecati na ženidbenu privolu?

Još ćemo se kratko zadržati na pitanju nakane i pokušati vidjeti je li pomanjkanje nakane, ili postojanje nakane koja se suprotstavlja sakramentalnosti, može prouzročiti nevaljanost ženidbe. Mali je broj autora koji drži da isključenje sakramentalnosti čini nevaljanom ženidbenu privolu, ali bilo pravna znanost bilo pravna praksa u posljednje vrijeme sve više su sklone ovoj mogućnosti.⁶⁷

Također Učiteljstvo je posljednjih godina dalo neke od smjernica vezanih uz problem nakane koja je oprečna sakramentu ženidbe. Tako Papa u *Familiaris consortio* piše: “*Međutim, kada, unatoč svim pokušajima, zaručnici izričito i formalno odbacuju ono što Crkva želi učiniti kada slavi ženidbu krštenika, dušobrižnik ih ne može pripustiti slavlju.*”⁶⁸ Dakle, može se zaključiti da zaručnici katolici kada nastoje isključiti izričito, odnosno pozitivnim činom volje, primanje sakramenta, ne mogu biti pripušteni slavljenju sakramenta.

Ako se drži da postojanje sakramenta ovisi o nakani djelatelja, dakle, u slučaju nakane izričito suprotne sakramentu, ne bi se moglo govoriti o valjanom slavljenju sakramenta. Kao što Grocholewski ističe: “Teško se može pretpostaviti u sakramentalnoj teologiji da netko prima i dijeli sakrament i u isto vrijeme ga odbacuje pozitivnim činom volje.”⁶⁹ Pretpostavljajući da za sakrament ženidbe nije neophodno postojanje ni vjere ni pozitivne sakramentalne nakane, možemo ipak podvući da u slučaju postojanja nakane protivne sakramentalnom dostojanstvu ženidbe, odnosno u slučaju isključenja tog dostojanstva, imali bismo slučaj nevaljane ženidbe na isti način kao i u slučaju isključenja bitnih svojstava ženidbe.

Dakle, dijelimo mišljenje Grocholewskog kad ističe da isključenje sakramentalnosti, iako bi bilo rijetko, može se usporediti s isključenjem bitnih svojstava ženidbe.⁷⁰

Nakon svih ovih promišljanja o pitanju vjere i nakane, možemo zaključiti kad se govori o ženidbi krštenih, da nije dovoljno uvažavana sakramentalna dimenzija ženidbe. Nije baš jasno kako ženidba “sakrament koji

⁶⁷ Usp. Z. GROCHOLEWSKI, “L’esclusione della dignità sacramentale”, str. 224-230.

⁶⁸ IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio*, br. 68.

⁶⁹ Z. GROCHOLEWSKI, “L’esclusione della dignità sacramentale”, str. 230.

⁷⁰ *Isto.*

traži zrelost vjere, i dakle jedno pozitivno i svjesno sudjelovanje u vjerskoj stvarnosti”,⁷¹ može biti valjano slavljenja ako zaručnici ne vjeruju a nemaju ni nakanu slaviti taj sakrament.

Valja još jednom naglasiti kako kanonsko pravo, bilo praksa bilo doktrina, drži da je za sklapanje ženidbenog saveza potrebna i dostatna opća nakana sklopiti valjanu ženidbu, i da je ta ista nakana dostatna i za valjano slavljenje sakramenta. Međutim, ako bi osoba kod sklapanja ženidbe izričito isključila sakramentalno dostojanstvo, ne bi valjano slavila sakrament a samim tim ne bi sklopila ni valjanu ženidbu.

2.4. Priprava za ženidbu kao hod vjere

Nakon ovog našeg razmišljanja o pitanjima vezanim za sakrament ženidbe čini se važnim napraviti osvrt na ženidbenu pripravu budućih zaručnika.

Priprava zaručnika za slavljenje ženidbe vrlo je bitna ne samo za plodonosno bogoslužno ženidbeno slavlje “kojim neka se pokaže da ženidbeni drugovi očituju otajstvo jedinstva i plodne ljubavi između Krista i Crkve i da imaju udjela u njemu” (kan. 1063, § 3), nego i za buduću bračnu život, obiteljski život i za njihove obveze bračnih drugova i roditelja.⁷²

Crkveni zakonik u kan. 1063 navodi konkretne oblike koje pastiri i crkvena zajednica trebaju pružiti zaručnicima i bračnim drugovima. Ta pastoralna sredstva jesu: propovijedanje, kateheza prilagođena djeci, mladima i odraslima; osobna priprava za sklapanje ženidbe pomoću koje se zaručnici trebaju pripremiti za svetost i dužnosti svojega novog staleža; plodonosno bogoslužno ženidbeno slavlje i pružanje pomoći već oženjenima.

Priprava za ženidbu može biti općeg i osobnog karaktera; promatrana je kao postupni i trajni proces a obuhvaća tri osnovne etape:⁷³ dalju, bližu i neposrednu pripravu.

Osobna i neposredna priprava, temeljna za sakrament ženidbe, obavlja se u posljednjim mjesecima i tjednima što prethode vjenčanju. Ova priprava je uvijek nužna a neophodnija je za zaručnike koji pokazuju nedovoljno poznavanje kao i poteškoće u vjeri i kršćanskoj praksi. U apostolskoj pobudnici *Familiaris consortio* o ovom obliku priprave kaže se: “*Neposredna priprava za slavljenje sakramenta ženidbe mora se obaviti u*

⁷¹ J. M. SERRANO RUIZ, “L’ispirazione conciliare nei principi generali del matrimonio canonico”, str. 52.

⁷² Usp. G. PUTRINO, “La cura pastorale e gli atti preliminari alla celebrazione del matrimonio”, u: *Matrimonio canonico fra tradizione e rinnovamento*, str. 101; A. MIRALLES, *Il matrimonio*, Milano 1991., str. 298.

⁷³ IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio*, br. 66.

posljednjim mjesecima i tjednima što prethode vjenčanju tako da pruži novo značenje, novi sadržaj i novi oblik onome što se naziva priježenidbeni ispit koji traži kanonsko pravo. Takva je priprava nužna u svim slučajevima; ona je neophodnija za zaručnike koji još pokazuju nedovoljno poznavanje kao i poteškoće u vjeri i kršćanskoj praksi. Među elementima koje treba prenijeti na tom putu vjere, slično kao i kod katekumenata, mora biti i dublje poznavanje otajstva Krista i Crkve, zatim značenja milosti i odgovornosti svojstvenih kršćanskoj ženidbi, kao i priprava na to da mogu svjesno i djelatno sudjelovati u obredima liturgijskog vjenčanja.”⁷⁴

Zakonik, pod utjecajem pastoralnih potreba, precizira da su pastiri duša kao i crkvena zajednica obvezni brinuti se i promicati dostojanstvo ženidbenog staleža te pružati “vjernicima pomoć kojom se ženidbeni stalež održava u kršćanskom duhu i napreduje u savršenosti” (kan. 1063). Očigledno je da je danas velika potreba za evangelizacijom i katehezom prije i poslije ženidbe kako bi se zaručnicima omogućilo da sakrament ženidbe slave ne samo valjano već i plodonosno.

Možemo kazati da priprava za ženidbu ima veliku važnost posebno za krštenike koji ne vjeruju jer adekvatnom pomoći i odgovarajućim pastoralnim sredstvima otvara im se mogućnost prihvatiti ženidbeni stalež života posvećen posebnim sakramentom.

FAITH AND SACRAMENT OF MATRIMONY

Summary

It seems nowadays that sacramental value of the marriage has been devaluated by engaged couples, and even in many cases the engaged couples seem to oppose the sacramental dignity of their marriage.

In her article the author explores the question of faith and intent and the role they have in a valid celebration of Catholic marriage. In her first part she deals with the necessity of faith for a sacramental marriage, looking at the faith of the engaged couple either as ministers or as recipients of this sacrament. She also strives to elucidate the relation between faith and intent within which different and various opinions have developed, linked with the question coming out of this relation, viz., is an intent requested and what kind of intent is needed for a valid celebration of the sacrament of marriage.

(Translated by Mato Zovkić)

⁷⁴ *Isto.*